

Προπτυχιακή Εργασία

Καρυδάκη Γεωργία

Συνταγματικά Δικαιώματα Μαθητών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ 4

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 4

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ 4

ΝΟΜΟΙ 9

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 16 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ 13

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ 17

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 17

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 21

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΜΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΙΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ 26

ΜΑΘΗΤΕΣ 26

ΓΟΝΕΙΣ 34

ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 36

ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 36

Η ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ 47

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 54

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 54

ΝΟΜΟΙ 57

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ 59

Ο ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ 62

ΟΙ ΜΗ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ» ΜΑΘΗΤΕΣ 64

ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
66

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 69

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 70

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 73

ΠΕΡΙΛΗΨΗ 76

SUMMARY 76

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΩΝ»

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση των δικαιωμάτων των μαθητών της βασικής και μέσης εκπαίδευσης, τα οποία θεμελιώνουν οι διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος της Ελλάδας. Η ανάπτυξη γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύψει όλες τις

πτυχές του θέματος, ακολουθώντας μια συλλογική πορεία εξειδίκευσης προς διευκόλυνση του αναγνώστη. Συγκεκριμένα στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του, βάση του νομικού πλαισίου που το διέπει. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η οργανική διάρθρωση και διαίρεση του σχολείου, του οργάνου που αποτελεί τη βασική έννοια της εργασίας. Το τρίτο κεφάλαιο ασχολείται με τα υποκείμενα που είναι οι φορείς των σχετικών δικαιωμάτων, τους μαθητές και τους γονείς, ενώ το τέταρτο έχει να κάνει με τις περιπτώσεις άνισης συμπεριφοράς στο σχολικό περιβάλλον. Τέλος στο τελευταίο κεφάλαιο εξειδικεύεται το μείζον ζήτημα της σχέσης μεταξύ της επικρατούσας θρησκείας και της εκπαίδευσης που παρέχει το Κράτος.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η έννοια της παιδείας

Ο όρος «παιδεία» δεν είναι έννοια της σύγχρονης κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και ζωής. Επινοήθηκε και θεμελιώθηκε από τους αρχαίους Έλληνες. Ο πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο ήταν ο Αισχύλος, ενώ ο Ξενοφώντας με τον ίδιο όρο τιτλοφόρησε σύγγραμμα (Κύρου Παιδεία), αφιερωμένο στον Πέρση βασιλιά Κύρο το μεγάλο. Με την ίδια σχεδόν έννοια χρησιμοποιούσαν τις λέξεις «παίδευση» και «αγωγή». Σήμερα με την ίδια περίπου σημασία χρησιμοποιείται και η λέξη «παιδαγωγική», που η εισαγωγή της στη σχετική φιλολογία οφείλεται στον Έρβαρτο. Παιδεία με την ευρύτερη έννοια του όρου είναι η καλλιέργεια του ανθρωπίνου πνεύματος. Ο όρος μπορεί να γίνει αντιληπτός υπό το πρίσμα δύο εννοιών: την ουσιαστική και την τυπική. Με την ουσιαστική έννοια ο όρος αναφέρεται στα πνευματικά αγαθά, στο ουσιαστικό περιεχόμενο της παιδείας, ενώ με την τυπική έννοια αναφέρεται στη διαδικασία, μέσο της οποίας παρέχεται η παιδεία. Με τη στενότερη έννοια σημαίνει την «εκπαίδευση» ή και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Συνταγματική Κατοχύρωση

Η συνταγματική προστασία της αφορά και τις δύο έννοιες, ενώ προστατεύεται και ως

«ουσία», ως εκπαιδευτική ύλη και ως διαδικασία. Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στα ελληνικά συνταγματικά κείμενα μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι όλα περιελάμβαναν διατάξεις σχετικές με την εκπαίδευση, γεγονός που δείχνει το έντονο ενδιαφέρον του εκάστοτε νομοθέτη να φροντίσει την εξασφάλιση της προστασίας αυτού του θεσμού. Στο Σύνταγμα του Άστρους το 1823, στο τμήμα Δ' Κεφάλαιο Α' περί καθηκόντων του βουλευτικού σώματος αναφέρεται : « λζ'. Η δημόσιος εκπαίδευσις είναι υπό την προστασίαν του βουλευτικού σώματος, καθώς και η ελευθερία των τύπων...», και στο τμήμα Ζ', Κεφάλαιο Ι' «πζ'. Συστηματικώς να οργανισθεί η εκπαίδευσις της νεολαίας και να εισαχθεί καθ' όλην την Επικράτειαν η Αλληλοδιδασκτική μέθοδος από την Διοίκησιν».

Σχετική διάταξη υπήρξε και στο Σύνταγμα της Ε' Εθνικής Συνέλευσης που ψηφίστηκε στο Ναύπλιο στις 15 Μαρτίου 1832 (το οποίο ποτέ δεν τέθηκε σε ισχύ) στο Κεφάλαιο Β' Δημόσιον ή κοινόν Δίκαιον των Ελλήνων, άρθρο 28: «Όλοι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα ν' αποκτώσι μέρος των υλικών και ηθικών αγαθών, οίον κτήματα και χρήματα και παιδείαν, και ν' απολαύσωσι μετ' ασφαλείας τους καρπούς των πόνων των· να συσταίνωσι καταστήματα παιδευτικά, βιομηχανίας και τεχνών, και να φροντίζωσι περί της ίδιας αυτών και των ιδίων τέκνων ευπορίας και εκπαιδύσεως, συμμορφούμενοι με τους τεθησομένους περί τούτων νόμους». Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι ο Κυβερνήτης θέσπισε το «Διοργανισμό του Υπουργικού Συστήματος» αποτελούμενο από έξι Υπουργεία μεταξύ των οποίων ήταν και το «Δημοσίας Παιδείας και Εκκλησιαστικών πραγμάτων» .

Το Σύνταγμα του 1844 προστάτευε τις ατομικές ελευθερίες με ειδικές διατάξεις, οι οποίες επαναλάμβαναν τις σχετικές διατάξεις των τριών Συνταγμάτων της επαναστατικής περιόδου. Συμπεριελήφθησαν όμως και νέα άρθρα, όπως το άρθρο 11 στο Κεφάλαιο «Περί του Δημοσίου Δικαίου των Ελλήνων» : « Η ανωτέρα εκπαίδευσις ενεργείται δαπάνη του Κράτους· εις δε την δημοτικήν συντρέχει και το Κράτος κατά το μέτρον της ανάγκης των δήμων. Έκαστος έχει το δικαίωμα να συσταίνη εκπαιδευτικά καταστήματα, συμμορφούμενος με τους Νόμους του Κράτους» . Για πρώτη φορά γίνεται λόγος για «ανωτέρα εκπαίδευσις» και για τη σύσταση ιδιωτικών εκπαιδευτικών καταστημάτων σύμφωνα με τους νόμους. Την ίδια περίοδο παρατηρείται η ίδρυση πολλών ελληνικών σχολείων ιδιαίτερα στην περιοχή της Μακεδονίας, τα οποία, με την παράλληλη σύσταση σωματείων και εταιρειών, σκοπεύουν στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και παιδείας και την αφύπνιση της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων .

Στο Σύνταγμα του 1864 η μόνη αλλαγή που παρατηρείται στα θέματα της εκπαίδευσης είναι η αρίθμηση του άρθρου. Στο άρθρο 16 του Συνταγματικού κειμένου επαναλήφθηκε το περιεχόμενο της διάταξης του άρθρου 11 του Συντάγματος του 1844.

Βασικές μεταβολές έγιναν στο Σύνταγμα του 1911, που καθιέρωσε την υποχρεωτική και δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση . Συγκεκριμένα στο Β' Κεφάλαιο «Περί του Δημοσίου Δικαίου των Ελλήνων» η διάταξη του άρθρου 16 όριζε: «Η εκπαίδευσις, διατελούσε υπό την ανωτάτην εποπτείαν του Κράτους, ενεργείται δαπάνη αυτού. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' άπαντας υποχρεωτική, παρέχεται δε δωρεάν υπό του Κράτους.

Επιτρέπεται εις ιδιώτας και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους» . Για πρώτη φορά χρησιμοποιείται ο όρος «εποπτεία» που αναφέρεται και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης και αναφέρεται σε ένα νέο θεσμό, ο οποίος έχει συνταγματική κατοχύρωση . Ακόμα, στην ρύθμιση γίνεται λόγος για την παροχή «δωρεάν παιδείας», η οποία

καλύπτει μόνο τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Αξιοσημείωτη είναι και η σύσταση ενός ατομικού δικαιώματος με τη συνταγματική διάταξη σύστασης ιδιωτικών εκπαιδευτικών καταστημάτων, που αναφέρεται στην τρίτη παράγραφο της διάταξης σχετικά με την ίδρυση ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων από ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους που ορίζουν τη διαδικασία της ίδρυσης και λειτουργίας τους. Με το Σύνταγμα του 1927 πρώτη φορά καθιερώθηκαν ορισμένα κοινωνικά δικαιώματα, μεταξύ των οποίων ήταν η διάταξη του άρθρου 21, που προστάτευε την επιστήμη και τη τέχνη. Το άρθρο 23, επίσης, όριζε στο Κεφάλαιο Γ' με τίτλο «Δημόσιον Δίκαιον των Ελλήνων» τα εξής: «Η εκπαίδευσις διατελεί υπό την ανωτάτην εποπτείαν του Κράτους και ενεργείται δαπάνη αυτού ή των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοικήσεως. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' όλους υποχρεωτική, παρέχεται δε δωρεάν υπό του Κράτους. Ο νόμος ορίζει δια την στοιχειώδη εκπαίδευσιν τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα οποία δεν δύναται να είναι ολιγότερα των εξ. Δια νόμου δύναται επίσης να καταστή υποχρεωτική η φοίτησις και εις σχολεία συμπληρωματικά των σχολείων της στοιχειώδους εκπαίδευσως μέχρι του 18ου έτους της ηλικίας. Επιτρέπεται εις ιδιώτας και νομικά πρόσωπα η ίδρυσις ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους». Αξίζει να σημειωθεί και η ερμηνευτική δήλωση του άρθρου, η οποία έχει ως εξής:

«Τα προγράμματα των σχολείων της μέσης και κατωτέρας εκπαίδευσως και η εν αυτοίς διδασκαλία υπόκεινται απεριορίστως εις τον έλεγχο του Υπουργείου Παιδείας, συμφώνως προς τους νόμους».

«Εφόσον οι μαθηταί φοιτώσιν εις αντιστοίχους τάξεις σχολείων της μέσης εκπαίδευσως δεν υποχρεούνται να φοιτήσουν εις τας αναλόγους τάξεις των σχολείων της στοιχειώδους εκπαίδευσως».

«Η έννοια της τελευταίας παραγράφου του άρθρου 23 είναι ότι δια νόμου δύναται να θεσπισθώσιν άδειαι προς ίδρυσιν ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων».

Η τελευταία πρόταση της δήλωσης είναι φανερό πως αφορά την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων από ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα, η οποία οφείλει να γίνεται κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους, η άδεια δηλαδή που θα χορηγηθεί θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις νόμου που θα ψηφισθεί και εκδοθεί για το σκοπό αυτό και όχι με πράξη της διοίκησης, ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη προστασία και κατοχύρωση του ατομικού αυτού δικαιώματος.

Στο Σύνταγμα του 1952 η σχετική διάταξη του άρθρου 16, στο Κεφάλαιο περί του Δημοσίου Δικαίου των Ελλήνων ορίζει: «Η Παιδεία τελεί υπό την ανωτάτην εποπτείαν του κράτους και ενεργείται δαπάνη αυτού ή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως. Εις πάντα τα σχολεία μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσως, η διδασκαλία αποσκοπεί την ηθικήν και πνευματικήν αγωγήν και την ανάπτυξιν της εθνικής συνειδήσεως των νέων επί τη βάσει των ιδεολογικών κατευθύσεων του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' όλους υποχρεωτική, παρέχεται δε δωρεάν υπό του Κράτους. Ο νόμος ορίζει τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα οποία δεν δύναται να είναι ολιγότερα των εξ. Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα αυτοδιοικούνται υπό την εποπτείαν του Κράτους, οι δε καθηγηταί τούτων είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Επιτρέπεται κατόπιν αδείας της αρχής, εις ιδιώτας μη εστερημένους των πολιτικών δικαιωμάτων και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις εκπαιδευτηρίων λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους». Έτσι προκύπτει ότι το Σύνταγμα του 1952 διακρίνει την εκπαίδευση σε δύο κατηγορίες: α) τη στοιχειώδη εκπαίδευση που παρέχεται από το

Κράτος και β) την παιδεία που ενεργείται με δαπάνη του Κράτους και περιλαμβάνει τη μέση εκπαίδευση και την ανωτάτη εκπαίδευση. Τα κύρια χαρακτηριστικά της στοιχειώδους εκπαίδευσης είναι η υποχρεωτική φοίτηση για όλους και ο καθορισμός των ετών (τουλάχιστον έξι στον αριθμό). Η ελευθερία της εκπαίδευσης, η οποία επιτρέπεται σε ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα με την ίδρυση εκπαιδευτηρίων κατόπιν αδείας και σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους, είναι βέβαια και σε αυτό το συνταγματικό κείμενο κατοχυρωμένη.

Στο Μέρος Δεύτερο, το Κράτος και τα Άτομα, Κεφάλαιο Α΄ Ατομικά Δικαιώματα, άρθρο 17 του Συντάγματος του 1968/1973 , περιέχονται οι διατάξεις που αναφέρονται σε θέματα παιδείας και είναι οι ακόλουθες:

«Η Παιδεία τελεί υπό την ανωτάτην εποπτεία του Κράτους, παρέχεται δαπάναις αυτού, σκοπεί δε και εις την ηθικήν και πνευματικήν αγωγήν και την ανάπτυξιν της εθνικής συνειδήσεως των νέων επί τη βάσει των αξιών του ελληνικού και του χριστιανικού πολιτισμού.

Ο προσδιορισμός των γενικών γραμμών της εθνικής πολιτικής επί της παιδείας ενεργείται, καθ' ά ο νόμος ορίζει, μετά γνώμην του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' όλους υποχρεωτική. Νόμος ορίζει τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως, τα οποία δεν δύναται να είναι ολιγώτερα των εξ.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, λειτουργούν υπό την εποπτεία του Κράτους και ενισχύονται οικονομικώς υπ' αυτού. Οι καθηγηταί των είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Αι αρχαί των εκλέγονται παρά των τακτικών καθηγητών αυτών. Την κρατικήν εποπτείαν επί των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ασκεί ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων δια Κυβερνητικού Επιτρόπου, ως νόμος ορίζει.

Επιτρέπεται, κατόπιν αδείας της αρχής, εις ιδιώτας μη εστερημένους των πολιτικών δικαιωμάτων και εις νομικά πρόσωπα η ίδρυσις εκπαιδευτηρίων, λειτουργούντων κατά το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους. Οι ιδρύοντες ιδιωτικά εκπαιδευτήρια και οι διδάσκοντες εις ταύτα δέον να κέκτηνται τα δια τους δημοσίους υπαλλήλους απαιτούμενα ηθικά και λοιπά προσόντα, ως νόμος ορίζει» .

Η πρώτη εκτίμηση που πρέπει να γίνει από την παράθεση των παραπάνω συνταγματικών διατάξεων είναι ότι αυτές παρουσιάζουν κάποια ομοιότητα με τις διατάξεις των Συνταγμάτων 1911//1927//1952 όσον αφορά την εποπτεία και την κάλυψη των δαπανών από το Κράτος ή των ΟΤΑ πλην του Συντάγματος του 1911 όπου η εκπαίδευση ενεργείται μόνο με δαπάνη του Κράτους. Στα Συντάγματα του 1927 και 1952 οι διατάξεις αυτές είναι πανομοιότυπες σε θέματα εποπτείας και δαπανών από το ίδιο το Κράτος ή τους ΟΤΑ. Επιπλέον, όπως και στα άλλα Συντάγματα, έτσι και στο Σύνταγμα του 1968 και του 1973 επιτρέπεται η ίδρυση εκπαιδευτηρίων σε ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους του Κράτους. Όμως η διάταξη αυτή εισάγει και δέσμευση ότι οι κάτοχοι αδειών σύστασης ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων αλλά και οι διδάσκοντες σε αυτά πρέπει να έχουν τα ηθικά και λοιπά προσόντα, που κατέχουν οι δημόσιοι υπάλληλοι όπως ορίζει ο νόμος. Η διάταξη αναφέρεται στη στοιχειώδη και μέση εκπαίδευση και όχι στην ανώτατη. Άλλωστε τη διακρίνει μια γενικότητα και μπορεί κάποιος να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι δεν αποκλείεται και η σύσταση ανώτατων ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Αυτό όμως έρχεται σε αντίθεση με τη διάταξη της παραγράφου 4 του ίδιου Συντάγματος , το οποίο ορίζει ότι: «Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, λειτουργούν υπό

την εποπτεία του Κράτους και ενισχύονται οικονομικώς υπ' αυτού...» δηλαδή μέσα σε ένα σύστημα διοικητικής οργάνωσης μόνο το Κράτος είναι εκείνο στο οποίο παρέχεται η δυνατότητα ίδρυσης ή κατάργησης νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

Από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, διαχρονικά διαπιστώνεται ότι όλα τα συνταγματικά κείμενα, όπως άλλωστε αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν περιέχουν αυτούσιες διατάξεις για το δικαίωμα της μόρφωσης και της εκπαίδευσης, όμως από τη μελέτη και ανάλυσή τους σαφώς προκύπτει το δικαίωμα αυτό. Με το Σύνταγμα της 9ης Ιουνίου 1975 εισάγονται καινοτομικές διατάξεις και θεσμικές εγγυήσεις για την παιδεία και την εκπαίδευση. Ειδικότερα στο Σύνταγμα 1975//1986//2001 στο άρθρο 16 περιλαμβάνονται σχετικές διατάξεις για την παιδεία και την εκπαίδευση από τις οποίες συνάγεται ότι ο συντακτικός νομοθέτης κατοχυρώνει το δικαίωμα στη μόρφωση. Από την ανάγνωση του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος φαίνεται ότι το Κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να προστατεύει την τέχνη, την επιστήμη, την έρευνα και την διδασκαλία. Δεν είναι βέβαια τυχαία η πρόταξη στο άρθρο 16 της αναφοράς αυτής, που δίνει «το γενικό προσανατολισμό της παιδείας, ο οποίος είναι πνευματικός και αφορά ιδίως την ελευθερία του νού». Η ιδιαίτερη παραπάνω αναφορά στο άρθρο που παρόμοια δεν αναφέρεται στο Σύνταγμα του 1952, υποδηλώνει «μια αυξημένη κατοχύρωση σε σύγκριση με άλλες μορφές έκφρασης και διάδοσης». Ας σημειωθεί ακόμη και η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 16 του Συντάγματος, που περιγράφει τους σκοπούς της παιδείας, καθορίζει τη βασική αποστολή του Κράτους και προσδιορίζει τους συγκεκριμένους σκοπούς, με ξεχωριστή αναφορά στην ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, αλλά και στην ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης. Εξάλλου ο σκοπός της παιδείας που διαγράφεται στις εν λόγω διατάξεις αποτελεί το υπόβαθρο της λειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Μια άλλη καινοτομία είναι αυτή της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου: «3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα». Από τη διάταξη διαφαίνεται ότι η υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελεί συνταγματικό περιορισμό και κατοχυρώνει ταυτόχρονα το δικαίωμα των ελλήνων στη μόρφωση αλλά και το δικαίωμα για δωρεάν παιδεία και μάλιστα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η υποχρεωτική φοίτηση των εννέα ετών απευθύνεται κυρίως σε ενήλικους μαθητές, συμπέρασμα το οποίο προκύπτει από τους σκοπούς της παιδείας που διαγράφονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος, το οποίο ορίζει το σκοπό «διάπλασής τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες». Η συνταγματική κατοχύρωση της εννεαετούς φοίτησης εντάσσεται στα πλαίσια της κοινωνικής αποστολής του Κράτους και προστατεύει το νεαρό πολίτη από τον ασκούντα την πρακτική εξουσία ή τον έχοντα την επιμέλεια του προσώπου του, ο οποίος είναι δυνατόν να αδιαφορήσει για την εκπαίδευσή του, όσο και από τον ίδιο του τον εαυτό. Ιδιαίτερης σημασίας είναι και η διάταξη της παραγράφου 4: «4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους». Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η παραπάνω διάταξη συνδυάζεται και με τη διάταξη της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου που αναφέρεται στα έτη υποχρεωτικής φοίτησης, τα οποία δεν μπορεί να είναι, όπως αναφέρθηκε, λιγότερα από εννέα. Είναι πασιφανές ότι υπάρχει ένα πλέγμα συνταγματικών ρυθμίσεων που ο συντακτικός νομοθέτης προέβλεψε, για να κατοχυρώσει την παιδεία και την εκπαίδευση, όπως είναι ο προσδιορισμός των σκοπών της παιδείας, η εννεαετή υποχρεωτική εκπαίδευση και το

δικαίωμα της δωρεάν παιδείας.

Νόμοι

Πέρα των συνταγματικών ρυθμίσεων που ίσχυσαν κατά τις διάφορες περιόδους της Ελληνικής Συνταγματικής Ιστορίας για το δικαίωμα στην μόρφωση και στην εκπαίδευση πρέπει να σημειωθούν και οι ισχύσαντες βασικοί νόμοι που εκδόθηκαν για την υλοποίηση του παραπάνω δικαιώματος αλλά και των διαφόρων θεσμών που συστήθηκαν για την παιδεία.

Έτσι υπό το καθεστώς του Συντάγματος του 1975//1986 οι δυο βασικοί νόμοι που ίσχυσαν για την Παιδεία και την Εκπαίδευση ήταν ο ν. 309/76 και ο ν. 1566/1985 . Ιδιαίτερα το τελευταίο νομοθέτημα, το οποίο είναι εν ισχύει, στην παράγραφο 3 εδ.1 του άρθρου 2 ορίζει ότι: «η φοίτηση είναι υποχρεωτική στο δημοτικό σχολείο και στο γυμνάσιο, εφόσον ο μαθητής δεν έχει υπερβεί το 16ο έτος της ηλικίας του». Το ατομικό δικαίωμα στη μόρφωση από την υποχρεωτική φοίτηση του μαθητή, ο κοινός νομοθέτης το συνέδεσε με τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 16 παρ. 3 του ισχύοντος Συντάγματος, ώστε να αποτελεί θεμελιώδη συνταγματική υποχρέωση . Όπως επισημαίνει ο Β. Σκουρής «το δικαίωμα στη μόρφωση, ίσως η σπουδαιότερη κατάκτηση του ανθρώπου καθιερώνεται ως συνταγματικό δικαίωμα και περιβάλλεται με τις ανάλογες αυξημένες εγγυήσεις» .

Σχετικές με την προστασία του δικαιώματος της παιδείας είναι και οι διατάξεις του άρθρου 1510 παρ. 1 ΑΚ, το οποίο καθορίζει την υποχρέωση των γονέων για μόρφωση των τέκνων: «τη μέριμνα για το ανήλικο τέκνο ως καθήκον και δικαίωμα των γονέων ενώ η γενική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου του τέκνου», και του 1518 ΑΚ που προβλέπει: «την ανατροφή, την επίβλεψη της μόρφωσης και την εκπαίδευση του ανήλικου τέκνου». Επιπλέον, η διάταξη του άρθρου 21 του ισχύοντος Συντάγματος: «Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους». Υπάρχει, ακόμα, η κοινή διάταξη νόμου, όπως είναι ο ν. 1566/85 για τη δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που καθιστά τους γονείς υπεύθυνους του δικαιώματος για μόρφωση των τέκνων τους. Έτσι, κατά το άρθρο 2, παρ. 3, εδ. 2 του νόμου: «όποιος έχει την επιμέλεια του προσώπου του ανήλικου και παραλείπει την εγγραφή ή την εποπτεία του ως προς τη φοίτηση τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 458 του Ποινικού Κώδικα . Τέλος στο δικαίωμα των γονέων για τη μόρφωση των τέκνων τους πρέπει να σημειωθεί και η διάταξη του άρθρου 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο παροτρύνει τα συμβαλλόμενα κράτη να σέβονται το δικαίωμα των γονέων για τη μόρφωση και την εκπαίδευση των τέκνων τους σύμφωνα με τις δικές τους θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις.

Υπάρχει μια πληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων, προεδρικών διαταγμάτων, υπουργικών αποφάσεων, εγκυκλίων διαταγών και οδηγιών που ενεργοποιούνται για την οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Υπό το Σύνταγμα του 1975//1986 δυο ήταν οι γενικοί νόμοι για την οργάνωση και διοίκηση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ο ν. 309/1976 «περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαίδευσης» (‘Α 100) και ο ν. 1566/1985 «Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» (Α 167), ο

οποίος και ισχύει μέχρι σήμερα. Υπάρχουν όμως κι άλλα νομοθετήματα, τα οποία τροποποιούν και συμπληρώνουν το γενικό νόμο πλαίσιο, ιδρύουν νέους θεσμούς στην εκπαίδευση και παράγουν εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Έτσι, το θεσμικό πλαίσιο των δύο πρώτων βαθμίδων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πλαισιώνεται με τους εξής νόμους: ν. 1304/1982 «για την επιστημονική – παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και Μέση Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και άλλες διατάξεις» (Α 144), ν. 2043/2000 «Εποπτεία και Διοίκηση της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» (Α 79), ν. 2188/1994 «Ρύθμιση θεμάτων διοίκησης και άλλες διατάξεις» (Α 13), ν. 2327/1995 «Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α 156), ν. 2413/1996 «Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό και η διαπολιτισμική εκπαίδευση» (Α 124), ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α 188), ν. 2604/1989 για τα «Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια», ν. 2817/2000 «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες». Επιπλέον, υπάρχει μια πληθώρα προεδρικών διαταγμάτων που ρυθμίζουν ζητήματα σχετικά με την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπως είναι το π.δ. 483/1977 περί οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοτικών Σχολείων Δημόσιας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, το π.δ. 484/1977 περί οργάνωσης και λειτουργίας των Δημοσίων και Ιδιωτικών Σχολείων, το π.δ. 497/1981 περί εγγραφών, το π.δ. 486/1989 για το αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής αγωγής, το π.δ. 191/1992 που ρυθμίζει θέματα των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το π.δ. 302/1993 για την αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών και του εκπαιδευτικού έργου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, το π.δ. 420/1994 για τα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τα π.δ. 8/1995 και 121/1995 για την αξιολόγηση των μαθητών, τα π.δ. 340/1983, 314/1984, 398/1995 σχετικά με τη λειτουργία των σχολικών μονάδων, το π.δ. 200/98 «Οργάνωση και λειτουργία νηπιαγωγείων», το π.δ. 201/98 «Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων», τα π.δ. 409/94, 246/98, 94/99 για τις εξετάσεις και τα αποτελέσματα, το π.δ. 157/2000 «Αξιολόγηση μαθητών των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων», το π.δ. 161/2000 «Μετάβαση στις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις αρμοδιοτήτων τοπικού ενδιαφέροντος που αφορούν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση» το π.δ. 319/2000 «Τρόπος εξέτασης των μαθητών Γυμνασίου στα μαθήματα: Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Ιστορία», το π.δ. 86/2001 «Αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου».

Ο πρώτος νόμος που προαναφέρθηκε, ν. 309/1976 «Περί γενικής εκπαίδευσης», ψηφίστηκε στην περίοδο της μεταπολίτευσης και εξειδίκευσε τους σκοπούς της παιδείας, ξεχωριστά για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης. Έτσι, το γενικό ιδεολογικό περίγραμμα της παρ.2 του άρθρου 16 του Συντάγματος εξειδικεύεται και αναλύεται στις διατάξεις του νόμου αυτού, όπως ορίζεται: «Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να συμπληρώσει και ενισχύσει την οικογενειακή ανατροφήν διά της διδασκαλίας τρόπων εκφράσεως και συμπεριφοράς και διά της καλλιέργειας έξεων, διά των οποίων τα νήπια θα αναπτυχθούν σωματικώς και διανοητικώς και θα προσαρμοσθούν εις το φυσικόν και διανοητικόν περιβάλλον των» και « Σκοπός του Δημοτικού Σχολείου είναι να θέσει τας βάσεις της αγωγής των μαθητών της πρώτης σχολικής ηλικίας... να αφυπνίση την εθνικήν συνείδησιν [των μαθητών] και να θέσει τας βάσεις της θρησκευτικής, εθνικής και

ανθρωπιστικής αγωγής αυτών» . Όσο για τα Γυμνάσια: «Το Γυμνάσιον έχει σκοπό να συμπληρώση και εμπεδώση την εγκύκλιον μόρφωσιν των εφήβων... [και ειδικότερον] να οξύνη την συνείδησίν των και να εμπνεύση εις αυτούς φρόνημα, σύμφωνον προς τας αρχάς του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας» , και τέλος για τα Λύκεια: «Σκοπός είναι να προσφέρη πλουσιωτέραν και ευρυτέραν της γυμνασιακής μόρφωσιν εις όσους νέους προορίζονται δι' εκπαίδευσιν ανωτέρου επιπέδου ή δι' επαγγέλματα μεγαλυτέρων απαιτήσεων... την ανάπτυξιν της κριτικής σκέψεως και της φαντασίας... την τόνωσιν του θρησκευτικού και εθνικού φρονήματος, την ουσιαστικωτέραν γνώσιν των αρχών του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας και τελικώς αποβλέπει εις τον φωτισμόν του πνεύματος και την διάπλασιν χαρακτήρων ελευθέρων και υπευθύνων» . Όπως είναι φανερό, η εξειδίκευση των σκοπών στις επιμέρους σχολικές μονάδες δεν απέχει πολύ από τις συνταγματικές επιταγές της παρ. 2 του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Αξιοσημείωτο είναι ότι αναφέρεται για πρώτη φορά ρητά στο σκοπό του Λυκείου η «διάπλαση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών» και έρχεται να εξειδικεύσει σε κάποιο βαθμό την αναφορά στις «αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος» . Με το ν. 309/1976 (Α 100) προσδιορίζεται, τέλος, η διαδικασία κτήσης, μετάδοσης γνώσεων και το είδος της γνώσης που παρέχεται, έτσι ώστε να διαπιστώνεται ότι τα σχολεία τόσο τη πρώτης όσο και της δεύτερης βαθμίδας εκπαίδευσης είναι χώροι μάθησης κι όχι επιστημονικής έρευνας, όπως συμβαίνει με την τρίτη βαθμίδα .

Η θεσμική μεταρρύθμιση που έγινε το 1985 με τον ν. 1566 για τη δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, παρουσιάζει αποκλίσεις από ως προς τους στόχους της εκπαίδευσης, σε σχέση με τον ν. 309/1975. Κατ' αρχήν, υπάρχει απόκλιση ως προς την εξειδίκευση της συνταγματικής επιταγής για «την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης» και παρουσιάζεται τελειώς διαφορετική η εικόνα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όπου καμία αναφορά δεν γίνεται για τη συγκεκριμένη εξειδίκευση «της ανάπτυξης της θρησκευτικής συνείδησης» . Άλλωστε στο ν. 1566/1985 οι σκοποί της εκπαίδευσης διαγράφονται γενικά στο άρθρο 1, παρ. 1, ως εξής: «Σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά» . Αν εξειδικεύσουμε τους σκοπούς διαπιστώνουμε συγκεκριμένα ότι: «τα Νηπιαγωγεία σκοπεύουν στη βοήθεια των νηπίων να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» , για τα δημοτικά σχολεία στοχεύουν στην: «πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» και «[οι μαθητές] να εξοικειώνονται βαθμιαία με τις ηθικές, θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες και να τις οργανώνουν σε σύστημα αξιών» . Ευρύτερος σκοπός του νομοθέτη είναι να συμπεριλάβει και τη Δημοτική Εκπαίδευση στο γενικότερο νόημα της εκπαίδευσης, ώστε να την ταυτίσει με την πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών . Σχετικοί επιμέρους σκοποί υπάρχουν και για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: «Σκοπός του γυμνασίου είναι να προωθήσει, μέσα στο πνεύμα του ευρύτερου σκοπού της εκπαίδευσης, την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών σε σχέση με τις δυνατότητες που έχουν στην ηλικία αυτή και τις αντίστοιχες απαιτήσεις της ζωής... [και ειδικότερα] να διευρύνουν το σύστημα αξιών τους (ηθικές,

θρησκευτικές, εθνικές, ανθρωπιστικές και άλλες αξίες), ώστε να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους σύμφωνα με τις επιταγές του...» . Τέλος το Λύκειο επιδιώκει: «την ολοκλήρωση των σκοπών της εκπαίδευσης» και «να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη βαθύτερη σημασία του ορθόδοξου χριστιανικού ήθους και της σταθερής προσήλωσης στις πανανθρώπινες αξίες και να διαμορφώσει το χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους...» .

Ανάλυση του Άρθρου 16 του Συντάγματος

Στην παιδεία και στην εκπαίδευση αναφέρονται οι παρ. 2, 3, 4 και 7 του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος.

Η παρ. 2 διακηρύσσει πως η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και θέτει μια σειρά σκοπών γι' αυτή (ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης, διάπλαση ελεύθερων και υπευθύνων πολιτών). Οι διακηρύξεις αυτές φαίνεται να αφορούν κυρίως την οργανωμένη και προγραμματισμένη μορφή της παιδείας, την εκπαίδευση. Θέτοντας τις γενικές αρχές, δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη στην πρόβλεψη της διδασκαλίας των μαθημάτων, τα οποία προωθούν τους συγκεκριμένους σκοπούς της εκπαίδευσης, όπως είναι τα θρησκευτικά, η ιστορία ή η γυμναστική. Συνεπώς, δεν θα μπορούσε να συναχθεί υποχρέωση του νομοθέτη να προβλέψει τη διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων για προκαθορισμένο αριθμό ωρών ή με συγκεκριμένο περιεχόμενο (π.χ. θρησκευτικά με «κατηχητικό» ή «θρησκευολογικό» χαρακτήρα). Τέτοιες «υποχρεώσεις» συνιστούν καταστρατήγηση των συνταγματικών ορίων και ισορροπιών μεταξύ των πολιτειακών λειτουργιών. Το αν και πως αναπτύσσεται περισσότερο ή λιγότερο η εθνική και θρησκευτική συνείδηση με τη μια ή την άλλη διαμόρφωση του σχολικού προγράμματος αποτελεί προφανώς ουσιαστική εκτίμηση. Άλλωστε, η ανάπτυξής της (της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης) είναι ένας μόνο από τους σκοπούς της εκπαίδευσης και δεν ταυτίζεται πλέον με τις «ιδεολογικές κατευθύνσεις του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού», όπως προέβλεπε η παρ. 2 του άρθρου 16 του Συντάγματος του 1952. Σε κάθε περίπτωση πάντως αυτό σχετίζεται με συγκεκριμένα μαθήματα (κυρίως τα θρησκευτικά, ιστορία και ελληνικά). Γι' αυτό το λόγο δεν ευσταθεί η κρίση της νομολογίας ότι το κράτος μπορεί να θεσπίσει ως προσόν των ιδρυτών φροντιστηρίων ξένων γλωσσών την επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας και ιστορίας, ώστε να μη δυσχεραίνεται η εναρμόνιση της δραστηριότητας αυτής προς τους στόχους την εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής κατά άρθρο 16 . Η απαίτηση αυτή συνιστά έμμεση και συγκαλυμμένη διάκριση σε βάρος των κοινοτικών ημεδαπών, καταστρατηγώντας τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (άρθρα 39 και 49 ΣυνθΕΚ) . Τέλος η αναφορά του άρθρου στο «κράτος», ερμηνεύεται από τη νομολογία ότι υπονοεί την κεντρική εξουσία και έτσι αποκλείει τη μεταφορά σχετικών αρμοδιοτήτων στους Ο.Τ.Α. οποιουδήποτε βαθμού .

Ένας παραπέρα περιορισμός για τον εκπαιδευτικό νομοθέτη, αλλά ταυτόχρονα και ευθεία καθιέρωση υποχρέωσης για τους μαθητές και τους γονείς τους, περιέχει η παρ. 3, με την καθιέρωση της εννεαετούς κατ' ελάχιστο όριο υποχρεωτικής φοίτησης (πρόκειται για ημερολογιακά έτη φοίτησης, κι όχι για τάξεις). Δεν φαίνεται ορθή συνεπώς η άποψη του διατύπωσε το Συμβούλιο της Επικρατείας κατά την άσκηση της γνωμοδοτικής του αρμοδιότητας, ότι η ακώλυτη προαγωγή των μαθητών κατά τη διάρκεια των εννέα ετών

υποχρεωτικής φοίτησης αντίκειται στο άρθρο 16 παρ. 3 του Συντάγματος. Θεωρήθηκε ειδικότερα ότι η υποχρεωτική εννεαετή φοίτηση πρέπει να είναι αποτελεσματική, δηλαδή να παρέχει πράγματι την αντίστοιχη παιδεία. Ωστόσο ο συντακτικός νομοθέτης δεν φαίνεται να απέβλεψε σε αποτέλεσμα, αλλά στη διάρκεια της φοίτησης. Ο σκοπός της εννεαετής φοίτησης υπήρξε σε ειδικό ν. 309/1976, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα με τον ν. 1566/1985, που όρισε την υποχρεωτική φοίτηση, ώστε να υπάρχει εσωτερική συνοχή και ενιαία θεώρηση και να συντελεί στο να υπάρχει λειτουργική ενότητα, οικονομία της ύλης και γνώση, ανάλογη με τους στόχους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Εξάλλου του Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι: «Το οργανωτικό σχήμα, που το Σύνταγμα καθιερώνει ειδικώς για τη γενική εκπαίδευση των ελλήνων μαθητών που διανύουν την εννεαετή υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι αποκλειστικό με την έννοια, ότι στους πιο πάνω μαθητές απαγορεύεται η φοίτηση σε εκπαιδευτήρια γενικής εκπαίδευσης με μορφή διαφορετική από εκείνη που προβλέπεται από το Σύνταγμα...», δηλαδή να γίνεται στα κρατικά εκπαιδευτήρια και στα ιδιωτικά σχολεία που παρέχουν γενική εκπαίδευση όμοιου τύπου προς την κρατική εκπαίδευση, σύμφωνα με το νόμο. Με την παραπάνω ρύθμιση καθίσταται σαφές ότι η υποχρέωση δεν αφορά μόνο τους μαθητές, αλλά απευθύνεται και στους γονείς και στους κηδεμόνες, οι οποίοι πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την υλοποίηση της συνταγματικής επιταγής.

Οι παρ. 2 και 3 οφείλουν να ερμηνεύονται σε συνδυασμό με το άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος (προστασία της οικογένειας) και με το άρθρο 2 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ (δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν τη μόρφωση και εκπαίδευση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις τους). Έτσι, οι γονείς δεν μπορούν να στερηθούν το λόγο σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών τους, το οποίο εκφράζεται με το δικαίωμα επιλογής σχολείου (δημόσιου ή ιδιωτικού) και με την υποχρέωση των εκπαιδευτικών για συνεχή ενημέρωση των γονέων. Πιο συγκεκριμένα, ως προς το μάθημα των θρησκευτικών, οι γονείς δικαιούνται να ζητήσουν την εξαίρεση των παιδιών τους από αυτό, εφόσον το περιεχόμενο και / ή ο τρόπος διδασκαλίας του έρχονται σε αντίθεση με τις πεποιθήσεις των ίδιων. Δεν ισχύει βέβαια το ίδιο για άλλα μαθήματα.

Από τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 16 του Συντάγματος ανάγεται το δικαίωμα στην παιδεία, από τη μια με τη θέσπιση της εννεαετής υποχρεωτικής φοίτησης και από την άλλη με τη χορήγηση σε όλους τους Έλληνες του δικαιώματος της δωρεάν παιδείας στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το δικαίωμα της δωρεάν παιδείας πριν το Σύνταγμα του 1975 καθιερωνόταν με το ν.δ. 4379/1964, κι όπως τονίζεται στην Εισαγωγική του Έκθεσης είναι: «Απόρροια της πεποιθήσεως ότι θεμέλιον και εγγύησις της αληθούς Δημοκρατίας είναι η ισότης όλων αδιακρίτως των πολιτών εις την κτήσιν των αγαθών της παιδείας». Έτσι καταργήθηκε η καταβολή οποιουδήποτε τέλους στα δημόσια σχολεία όλων των βαθμίδων και απαγορεύτηκε κάθε οικονομική επιβάρυνση των μαθητών για διδασκαλία, ασκήσεις, εξετάσεις, τίτλους. Το Κράτος ανέλαβε όλες τις δαπάνες για τη δημόσια εκπαίδευση.

Το δικαίωμα της παιδείας είναι ένα κοινωνικό, αμυντικό δικαίωμα, με την έννοια ότι απαιτεί την ενεργοποίηση της πολιτείας, προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την προσφορά ολοκληρωμένης εκπαίδευσης. Το άρθρο διακρίνεται από τα άλλα άρθρα που θεσπίζουν κοινωνικά δικαιώματα επειδή έχει επιτακτική διατύπωση, δεν χαράσσει μόνο κατευθυντήριες γραμμές και έχει συγκεκριμενοποιηθεί σε μεγάλη έκταση. Το κοινωνικό αυτό δικαίωμα διατυπώνεται και σε Οικουμενικές Διακηρύξεις,

όπως είναι η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων της 10ης Δεκεμβρίου 1948 , η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 4ης Νοεμβρίου 1950 , το Διεθνές Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών , το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου , η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την άσκηση των Δικαιωμάτων του Παιδιού . Είναι χαρακτηριστικό ότι η ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης για την ΕΟΚ δεν αναφέρει σχετική διάταξη για την παιδεία και την εκπαίδευση, παρά μόνο στο άρθρο 128, στο οποίο ενδεικτικά ορίζεται ότι: «Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής και κατόπιν διαβουλεύσεως για την οικονομική και Κοινωνικής Επιτροπή, θεσπίζει τις γενικές αρχές για την εφαρμογή κοινής απολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, ικανής να συμβάλει στην αρμονική ανάπτυξη τόσο των εθνικών οικονομιών όσο και της κοινής αγοράς». Ας σημειωθεί ότι στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση αφιερώθηκαν τα άρθρα 149 (πρώην 126) και 150 (πρώην 127), τα οποία αναφέρονται στην επιθυμία της Κοινότητας «να συμβάλει στην ανάπτυξη υψηλού επιπέδου...Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης...» καθώς και τη δράση της Κοινότητας για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης .

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Η έννοια του σχολείου αποτελεί την πεμπτουσία της παρεχόμενης προγραμματισμένης παιδείας. Κυριότερο χαρακτηριστικό του γνώρισμα είναι το γεγονός ότι συγκαταλέγεται στις οργανωμένες δημόσιες υπηρεσίες. Έτσι, η δραστηριότητά του έχει ως αντικείμενο την παροχή αγαθών και υπηρεσιών για την ικανοποίηση βασικών αναγκών του

κοινωνικού συνόλου. Χωρίς δική του νομική προσωπικότητα είναι προορισμένο να έχει διάρκεια και ανεξαρτησία από τα πρόσωπα που μετέχουν στη λειτουργία του . Είναι, ακόμα, επιφορτισμένο να εκπληρώσει συγκεκριμένη αποστολή, επιτυγχάνοντας τους μορφωτικούς και εκπαιδευτικούς στόχους που έχει θέσει η πολιτεία. Άλλο χαρακτηριστικό του σχολείου είναι η προϋπόθεση της ύπαρξης χώρου (κτιρίου ή καταστήματος), όπου συντελείται η εκπαιδευτική διαδικασία. Η βασικότερη διαφορά του από τις άλλες παρεμφερείς εκπαιδευτικές μονάδες (π.χ. φροντιστήρια ξένων γλωσσών ή ειδικών μαθημάτων) είναι η πλειονότητα και η ποικιλία των γνωστικών αντικειμένων, τα οποία ανεξαρτήτως της αλλαγής, διδασκόντων και διδασκομένων, επιδιώκονται συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί στόχοι με την συστηματική διδασκαλία ικανού αριθμού γνωστικών αντικειμένων.

Το σχολείο, λοιπόν, αποτελεί μερικότερη υποδιαίρεση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Το οργανωτικό σχήμα της σχολικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τον ισχύοντα ν. 1566/1985 «για τη δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης» περιλαμβάνει διάφορους τύπους σχολείων, τα οποία έχουν όργανα διοίκησης, τη δική τους σχολική περιουσία και υπόκεινται σε διοικητικό έλεγχο .

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει ειδικότερα: τα νηπιαγωγεία , τα ολοήμερα νηπιαγωγεία , τα δημοτικά σχολεία , τα ολοήμερα δημοτικά σχολεία , τα πειραματικά σχολεία και τα σχολεία ειδικής αγωγής .

Τα νηπιαγωγεία αποτελούν τις μονάδες της προσχολικής ηλικίας κι έχουν σκοπό να βοηθήσουν τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοηματικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης . Τα νηπιαγωγεία λειτουργούν είτε ανεξάρτητα, είτε μέσα σε παιδικά κέντρα . Στη λειτουργία των παιδικών κέντρων εμπλέκονται δυο υπουργεία, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το οποίο έχει τη γενικότερη ευθύνη των νηπιαγωγείων, και το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στο οποίο ανήκει η αρμοδιότητα για θέματα διεύθυνσης και στελέχωσης προσωπικού. Η φοίτηση είναι διετής και καθίσταται σταδιακά υποχρεωτική κατά περιοχές της χώρας που ορίζονται με υπουργικές αποφάσεις . Για την εγγραφή των νηπίων απαιτείται να έχουν συμπληρώσει την 1η Οκτωβρίου του έτους εγγραφής ηλικίας 3 ετών και 6 μηνών.

Ανάλογα με τον αριθμό των εγγραφόμενων τα νηπιαγωγεία χωρίζονται σε μονοθέσια, στα οποία φοιτούν 7-30 νήπια, και σε διθέσια με 31-60 νήπια. Η λειτουργία τους είναι πενθήμερη, με τετράωρη καθημερινή εργασία. Τα ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας των νηπιαγωγείων προβλέπουν οι διατάξεις του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 (Α 167), τα π.δ. 486/1989 (Α 208), 484/1977 (Α 149), 498/1981 (Α 134), 200/98 (Α 161) για την οργάνωση και λειτουργία των νηπιαγωγείων και το άρθρο 41 του ν. 2218/94, το οποίο παραχωρεί δικαίωμα ίδρυσης νηπιαγωγείων στους Ο.Τ.Α. Όσον αφορά τα ολοήμερα νηπιαγωγεία, αυτά προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 3 του ν. 2525/97 (Α 188) και σκοπεύουν στην αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής και την ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το δημοτικό σχολείο, την ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας, με στόχο τη μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και την εξυπηρέτηση των εργαζομένων γονέων . Το ολοήμερο νηπιαγωγείο λειτουργεί 8 ώρες την ημέρα και τοποθετούνται δύο νηπιαγωγοί, τακτικοί ή αναπληρωτές. Το πρόγραμμα

διδασκαλίας και δημιουργικής απασχόλησης, το ωράριο εργασίας, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των νηπιαγωγών καθορίζονται με υπουργική απόφαση, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Σκοπός των δημοτικών σχολείων είναι η πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης . Ο νομοθέτης θέλησε να συμπεριλάβει και τη δημοτική εκπαίδευση στο γενικότερο νόημα της γενικής εκπαίδευσης, ώστε να την ταυτίσει με την πολύπλευρη πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών . Η δημόσια εκπαίδευση παρέχεται δωρεάν στα δημόσια δημοτικά σχολεία, τα οποία λειτουργούν σε όλη τη χώρα, ακόμη και σε δυσπρόσιτες περιοχές. Η υποχρεωτική εξαετής φοίτηση των μαθητών απορρέει από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 16, παρ. 3 του Συντάγματος 1975//1986//2001, η οποία ορίζει ότι: «τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα», και ενεργοποιείται με νομοθετική διάταξη, που καθορίζει την υποχρεωτική φοίτηση, καθώς και το έτος εγγραφής της ηλικίας των μαθητών . Η εγγραφή των μαθητών στην Α τάξη γίνεται, όταν στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν την ηλικία των 6 ετών , ενώ στις υπόλοιπες τάξεις η εγγραφή πραγματοποιείται με φροντίδα του διευθυντή του σχολείου, ο οποίος ενεργεί αυτεπάγγελτα . Η διάκριση των σχολείων σε μονοθέσια, εξαθέσια ή δωδεκαθέσια είναι ανάλογα με τον αριθμό των οργανικών θέσεων δασκάλων, χωρίς να αποκλείεται η λειτουργία επταθέσιων μέχρι και ενδεκαθέσιων δημοτικών σχολείων, σε εξαιρετικές όμως περιπτώσεις . Στην ποιοτική βελτίωση και την καλή λειτουργία των σχολικών μονάδων συντελεί και η εισαγωγή νέων μαθημάτων στο ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα για την εμπέδωση των γνώσεων των μαθητών, αλλά και για την υλοποίηση του βασικού σκοπού για τον οποίο έχουν συσταθεί. Θέματα γενικότερα για τη λειτουργία και οργάνωση των δημοτικών σχολείων ρυθμίζουν οι διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α 167), καθώς και το π.δ. 483/1977 όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα και το π.δ. 201/98 «Οργάνωση και λειτουργία Δημοτικών Σχολείων» . Τέλος, τα διδασκόμενα μαθήματα και το ωρολόγιο πρόγραμμα προσδιορίζονται στα π.δ. 583/1982 (Αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα των Α και Β τάξεων), 449/1983 (Πρόγραμμα των μαθημάτων «Μελέτη Περιβάλλοντος» και «Μαθηματικά» Γ τάξεως, «Νεοελληνική Γλώσσα» Γ και Δ τάξεων), 168/1984 (Πρόγραμμα μαθήματος «Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή» Ε και ΣΤ τάξεων) και στο άρθρο 4, παρ. 12 του ν. 1566/1985 (Α 167) προβλέπεται η διδασκαλία των καλλιτεχνικών μαθημάτων, της φυσικής αγωγής, της μουσικής και των ξένων γλωσσών στα δημοτικά σχολεία, από λειτουργούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Την ίδρυση ολοήμερου δημοτικού σχολείου ρυθμίζουν οι διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 2525/97 (Α 188), που ορίζουν ότι σκοπός του είναι: «α) η υποχρεωτική εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων, β) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης των μαθημάτων της επόμενης ημέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και γ) η προαιρετική εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες». Τα προγράμματα του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 31 του ν. 1566/85, σκοπός των Πειραματικών Σχολείων είναι: «Η πρακτική παιδαγωγική επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού και η πειραματική χρήση σχολικών βιβλίων, οπτικοακουστικών και άλλων μέσων εκπαιδευτικής τεχνολογίας».

Τα Πειραματικά Σχολεία ιδρύθηκαν αρχικά στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη και με τις ρυθμίσεις του ν. 4376/1929 (Α 300) υπήχθησαν στις αντίστοιχες Φιλοσοφικές Σχολές των Πανεπιστημίων. Το 1972 ιδρύθηκε και στην Πάτρα Πειραματικό Σχολείο, το οποίο υπήχθη στο εκεί Πανεπιστήμιο. Σχετική με τα Πειραματικά Σχολεία είναι και η διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 91 του ν. 1566/85, η οποία ορίζει ότι: «Τα πρότυπα σχολεία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών μετονομάζονται σε Πειραματικά Σχολεία και παύουν να λειτουργούν ως πειραματικά μετά τη διακοπή της λειτουργίας των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και των Σχολών Νηπιαγωγών». Παρόμοια είναι και η διάταξη του άρθρου 111 του ν. 1892/90 (Α 101), κατά την οποία «Τα πρότυπα Νηπιαγωγεία και Δημοτικά Σχολεία των τέως Παιδαγωγικών Ακαδημιών και Σχολών Νηπιαγωγών εξακολουθούν να λειτουργούν ως Πειραματικά Νηπιαγωγεία και Δημοτικά Σχολεία». Η ίδρυση Πειραματικών Σχολείων γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ενώ με άλλη απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κοινά σχολεία μπορούν να μετατραπούν σε Πειραματικά Σχολεία και αντίστροφα. Την εποπτεία των Πειραματικών Σχολείων έχουν οι οικείες Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στις οποίες υπάγονται διοικητικά, ενώ την επιστημονική καθοδήγηση και εποπτεία έχουν τα Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης ή Νηπιαγωγών, στην έδρα των οποίων λειτουργούν. Θέματα που αφορούν την εγγραφή των μαθητών στα Πειραματικά Σχολεία, αλλά και τη μετεγγραφή τους ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τέλος, την γενικότερη οργάνωση και λειτουργία τους ρυθμίζει η Υπουργική Απόφαση αριθμ. Φ. 27/148/Γ/17.2.95 (Β 96) ΥΠΕΠΘ, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα και ισχύει.

Την κατηγορία των Σχολείων Ειδικής Αγωγής προβλέπει ο ν. 1566/1985, άρθρα 32-36, ο οποίος περιλαμβάνει διατάξεις που αναφέρονται στην Ειδική Αγωγή των ατόμων με ειδικές ανάγκες, στα οποία παρέχεται ειδική αγωγή και ειδική επαγγελματική εκπαίδευση. Σκοπός του νομοθέτη είναι «η ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων των ατόμων αυτών, η ένταξή τους στη παραγωγική διαδικασία και τέλος, η αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο». Στο σημείο αυτό πρέπει να προστεθεί ότι ο συνταγματικός νομοθέτης θέλησε να προστατεύσει τα άτομα που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητες που έχουν. Έτσι, ο νόμος ικανοποίησε τη συνταγματική επιταγή για την παροχή βοήθειας, προστασίας και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ο ν. 1566/85 εξειδικεύει τις περιπτώσεις των ατόμων που έχουν ανάγκη ειδικής αγωγής. Ειδικότερα, ορίζει ότι: «Άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται, κατά την έννοια του αυτού νόμου, τα πρόσωπα τα οποία από οργανικά, ψυχικά ή κοινωνικά αίτια παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίες ή διαταραχές στη γενικότερη ψυχοσωματική κατάσταση ή στις επιμέρους λειτουργίες τους...». Νεότερες νομοθετικές διατάξεις εξειδικεύουν περισσότερο την έννοια των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ορίζουν στο άρθρο 1 του ν. 2817/2000 (Α 78) ότι: «1. Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.. θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων». Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση στο πλαίσιο των σκοπών της σχολικής εκπαίδευσης, η οποία επιδιώκει την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η

συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο, την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στη παραγωγική διαδικασία και στην αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη . Η εκπαίδευση των ατόμων αυτών ηλικίας έως 22 ετών παρέχεται δωρεάν σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία οργανώνονται, στελεχώνονται, εξοπλίζονται και υποστηρίζονται κατάλληλα, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία διδακτική και ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των ατόμων . Το προσωπικό των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής υπάγεται στην οικεία Διεύθυνση Εκπαίδευσης Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας, ενώ τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Κ.) και το προσωπικό τους στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης . Η οργάνωση και λειτουργία των εν λόγω Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής προβλέπεται από τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του ν. 2817/2000 (Α 78).

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Το δεύτερο βαθμό δημόσιας εκπαίδευσης συνιστούν τα Γυμνάσια , τα Ενιαία Λύκεια , τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) και τα Σχολεία Ειδικής Αγωγής . Τα γυμνάσια έχουν γενική κατεύθυνση, εξυπηρετούν πολύπλευρους σκοπούς και οδηγούν στη λήψη απολυτηρίου . Πιο συγκεκριμένα, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 5 του ν. 1566/85 (Α 167) σκοπός τους είναι: «η ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών σε σχέση με τις δυνατότητες που έχουν στην ηλικία αυτή και τις αντίστοιχες απαιτήσεις της ζωής». Στις τρεις τάξεις του γυμνασίου συνεχίζεται η τριετή υποχρεωτική φοίτηση σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή . Στην πρώτη τάξη εγγράφονται χωρίς εξετάσεις οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου. Η ίδρυση ενός γυμνασίου και η αύξηση των οργανικών θέσεων του προσωπικού γίνεται με προεδρικό διάταγμα, ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών. Η κατάργηση και η συγχώνευση γυμνασίων, όπως και η μείωση των οργανικών θέσεων του προσωπικού γίνεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων . Τα γυμνάσια γενικής κατεύθυνσης διακρίνονται σε ημερήσια και εσπερινά. Ειδικότερα στα εσπερινά γίνονται δεκτοί εργαζόμενοι μαθητές, οι οποίοι έχουν συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας τους. Επιπλέον, επιτρέπεται η σύσταση αθλητικών και μουσικών γυμνασίων σε ορισμένες πόλεις της χώρας . Τα μουσικά γυμνάσια ιδρύθηκαν το 1988 με σκοπό την παροχή γενικών αλλά και ειδικών μουσικών γνώσεων στους μαθητές που έχουν ταλέντο και θέλουν να παρακολουθήσουν μουσικές σπουδές, ενώ για πρώτη φορά ιδρύθηκαν Τμήματα Αθλητικής Διευκόλυνσης σε ογδόντα γυμνάσια της χώρας το σχολικό έτος 1988-1989 . Η οργάνωση και λειτουργία τους διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 1566/85 (Α 167) και οι σχετικές λεπτομέρειες ρυθμίζονται με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού ΕΠ